

De nieuwe maand

Jaargang 15 nr. 5 - Juni 1972
Standaard Uitgeverij - Antwerpen/Utrecht

25888 meisjes zijn = 830
(zei me)

SLOGANS?

NIET ALLE
VROUWEN
ZIJN
SNOERPEKES

Schrijven is: Misschien straks praat

in degen
→

Door jezelf → (= bewuste of)
ook te zien als
gewone vrouw

(fundament is hetzelfde:
"vage" onbevestigd zijn)

Drie dagen emancipatie op De Blankaart

Werkgroep redactie

Dit is een poging om een verslag op te maken dat enigszins de sfeer weergeeft van wat gebeurde tijdens een driedaagse. Het is de bedoeling hierbij ook een evaluatie te geven van de methodiek en van het groepsgebeuren, van de inhoudelijke aanbreng en van de bereikte resultaten.

I. Inleiding

Onder het paasverlof kwamen drieëntwintig cursisten, waarvan 19 vrouwen, samen huizen in de Volkshogeschool De Blankaart om zich in een pluralistisch samengestelde groep te bezinnen over emancipatie. Het waren allemaal vrouwen met een drukke dagtaak, de meesten geëngageerd in verschillende politieke en sociale organisaties en met uiteenlopende werkkring, en velen met een druk gezin. Zij werden persoonlijk uitgenodigd op een driedaagse omwille van hun verantwoordelijke plaats in een organisatie, omwille van hun rol als opinie-maker, omwille van de ervaring die zij in werk en gezin hebben opgedaan, of om hun speciale interesse voor en bekwaamheid in verband met de problematiek van de vrouw in deze maatschappij. Van alle genodigden was de helft present, wat op zich een niet te onderschatten prestatie is, en de meesten waren er met hun kinderen (die een apart programma hadden).

Het programma werd gaandeweg door de groep zelf aaneengebreid, alleen het opzet stond duidelijk vast: met elkaar het contact herstellen over alle scheidingsmuren heen, op zoek naar de mogelijkheid zich onder elkaar te verstaan, samen te werken en een doeltreffende strategie uit te werken.

Het verloop van deze studiedagen was merkwaardig. Er was geen gelijkenis met de zovele overlegorganen en contactcommissies die we kennen. Evenzeer taakgericht als om het even welke politieke vergadering wisten deze mensen hun samenzijn toch tot een gebeuren te

maken dat al het intellectualistische gepraat oversteeg door het realiseren van een atmosfeer van persoonlijk engagement en door de be- wogen groepsgerichte houding die werd aangenomen. Het werd vooral een ontdekken van elkaar, uitknippend uit de achtergrond van links en rechts, rooms en vrijzinnig, en zoekend naar een nieuwe opstelling, persoonlijk en als vrouw in een wereld die als discriminerend werd ervaren.

Het resultaat van dit samenzijn was niet een sluitende strategie op een puntenprogramma, maar wel het ontstaan van een hechte groep van enthousiaste vrouwen 'die er wat aan willen doen' en die weten dat ze daarom elkaar nodig hebben. Dit is het begin van elke solid- ariteit, van elke authentieke opstelling.

II. De deelnemers

Als vertrekpunt werd eerst ieders signalement opgesteld. Urenlang werd er saai gepraat. Tegenstanders stelden elkaar strikvrage- en be- naderden elkaar met agressieve argwaan.

Stapels gele papieren werden ingevuld met ingewikkelde organisatie- structuren en het regende aanklachten over waar en hoe de vrouw in deze structuren heel erg werd gediscrimineerd. Zij was slechts zel- den aanwezig in de beslissingsorganen en bleef algemeen van politieke macht en invloed verstoken.

De avond van de eerste dag werd besteed aan het slopen van de ivoren torens die de meesten hadden meegebracht. Deze kentering werd be- wust geprovoceerd door de opdracht gezamenlijk de oorzaken van de problematiek inzake vrouwenemancipatie neer te schrijven op een kruip- krant. Op twintig meters inpakpapier werd met veelkleurige dikke stif- ten de kruipkrant aaneengeschreven en alle emoties sloegen los. De discriminaties, grove en nog meer subtiele, werden op het papier gezet en versierd met op- en aanmerkingen, met gekke of pathetische teksten. Ieder werd op zijn nummer gezet en wie het schoentje neep trok het uit.

Toen op het eind de observator zijn bevindingen op de muurkrant schreef kreeg hij het hard te verduren. De weinige aanwezige mannen voelden zich als zwarten tussen blanken.

De analyse van de kruipkrant

De observator analyseerde de kruipkrant toen ze pas af was en haalde volgende punten naar voren:

– De groep schreef de eigen problematiek uit en was niet represen- tatief voor alle vrouwen (wat zij ook niet pretendeerde te zijn). Vooral de niet-jonge, niet-geschoolde, de niet-begoede vrouw bleef in de scha- duw. Zo rees de vraag of er dan meerdere, uiteenlopende problemen

de vrouw werd
sexueel geëmancepeerd
voordat ze sociaal
emancepeerde

IS DIT
AL ZO?

Ingepompt
in de wieg

Vooroordelen zijn
moeilijker kapot te krijgen
dan atomen!!!

! Waaronn sindikerer zij niet meer?
gevolgen bij nadering

→ ONDAT HUN MAN VAKBONDSLEIDEN
EVEN

zijn van de vrouw. En: hoe maken wij de zwijgende massa bewust?

- Er is een gevoel van machteloosheid af te lezen van de lopertekst. Het accent 'macht' wordt bovendien sterk gerelativeerd of geaccentueerd.

- Het valt op dat de problematiek sterk wordt opengetrokken naar algemeen maatschappelijke vragen:

de consumptiedrang

de prestatiedrift

de 'steenziekte' of de liefde voor de zeer eigen woning

het tekort aan collectieve voorzieningen

de elk-voor-zich mentaliteit onder de vlag: 'Eigen huis, eigen tuin, eigen Miele, eigen Miel'.

Dit zijn de typische westerse waarden van vandaag en zij werden aangeklaagd. Het leek er op dat uit de lopertekst kon besloten worden dat dit alles de vrouw *Meer? Anders?* treft dan de man.

- De progressieve man werd verweten dat ook hij de problematiek van de vrouw als 'un faux problème', een schijnprobleem behandelt en daar reageerde de groep hypergevoelig op.

- Heel wat klachten sloegen op het feit dat de vrouw *aan haar Rol werd gekluisterd*

door het ongemengd onderwijs

door slecht informerende media

door de puur commerciële producenten

door de zo heilige kerk

maar ook door haar soms prettig isolement (mét de gebrekkige sociale contacten).

- Men schreef ook: vele vrouwen wentelen zich 'wellustig' in deze vrouwelijke rol (met de lekkere lome luie kantjes eraan) en ze hebben hoogstens lust/last met hartaangelegenheden 'vraag het aan Vera'.

- Andere discriminatie: ons economisch bestel gebruikt de vrouw om de arbeidsmarkt te regelen. Daarom zijn de vrouwen gastarbeiders! Hoe stelt men daar een eind aan?

- De vrouw ziet zich gesteld voor de vraag waar zij voorrang aan geeft: aan de persoonlijke ontwikkeling als moeder met kinderen, thuis in een gezin, of aan haar sociale ontwikkeling in het gemeenschapsleven dat het moet mogelijk maken buiten haar gezin ook ingeschakeld te zijn.

Velen achten de sociale ontwikkeling belangrijk.

Van emancipatie naar maatschappijkritiek en weerom

De tweede dag werd er fris begonnen aan de toekomstvisie, bevrijd van elk prangend korset. Partij, kleur en organisatorische scheidingsmuren waren gesloopt. Vrijwel eensgezind werd de maatschappij van

de toekomst uit de doeken gedaan. Er werden kleine groepen gevormd die als opdracht kregen te praten over prioriteiten. Er kwamen geen prioriteiten op papier, en terecht, eerst moet men weten waar men naartoe wil.

Hoe kan de gezinsstructuur grondig aangepakt worden, hoe willen wij wonen, een andere wijkopbouw met gemeenschapsvoorzieningen en een andere arbeidsopvatting en organisatie van werk, vorming, ontspanning en gezinszorg, dit alles kreeg zijn beurt.

Ook coëductie en coïstructie, hervorming van de mentaliteit, het wegwerken van de economische wetmatigheid, en het rechtzetten van onze rechtstructuren werd besproken. De basiswaarden van onze maatschappij werden terug bekeken en de menselijke gelijkwaardigheid én waardigheid kregen de voorrang. Het was opvallend dat de onderscheiden groepjes een algemeen maatschappelijke opdracht vooropstelden en niet, zoals kon verwacht worden, een taak die op de eerste plaats op de vrouw gericht was. Het was langs de emancipatie van de mens in de samenleving dat men de emancipatie van de vrouw zag.

In de daaropvolgende plenaire discussie kwamen als knoop- en kruispunten op de muurkrant:

- De democratische open school.
- De huwelijks- en gezinspolitiek met wijziging van de rechtsregels rond ouderlijke macht, de echtscheiding, het huwelijksgoederenrecht, de contraceptiva, de abortus.
- Het arbeidsrecht met de eis 'gelijk werk, gelijk loon' om te zetten in werkelijkheid, én met reglementering van de dubbele taak. Ook de eis tot automatisatie van afstompend, mensonwaardig werk.
- Het imago dat wij cultiveren rond het gezin moet aangevallen worden. Er moet ruimte komen voor alternatieve woongemeenschappen binnen een urbanisatie naar menselijke maat.
- Collectief protest tegen de consumptiemaatschappij. De rol van de school, van acties voor een collectief verbruik. Het Zweedse voorbeeld van een ombudsman voor het verbruik is misschien ook bij ons een mogelijkheid?
- De massamedia zijn een belangrijk instrument van informatie en participatie.
- De seksuele bevrijding van de mens. (Dit werd niet voldoende uitgewerkt.)

Het resultaat van deze tweede dag was weerom een theoretische discussie, algemeen maatschappelijk ditmaal, en duidelijk theoretisch rationeel.

Een deel van de groep kwam daartegen in opstand. Het waren vooral deze vrouwen die meer op actie afgestemd zijn, die zich gediscrimineerd voelden en in de hoek gezet. 's Avonds kwam de reactie los en ze was,

tot de verrassing van velen die niets gemerkt hadden, explosief. Er werd een vrouwelijke aanpak en een vrouwelijk gedrag geëist en geprotesteerd tegen de mannelijke rationaliteit en het overnemen van het traditioneel gepraat. Men pleitte voor het gebruik van vrouwelijke beeldspraak, van uit haar eigen levenssfeer en met de haar eigen typische gevoelsontlading.

In de coulissen verkenden de slaapkamer- en tuingesprekken voorzichtig de veel intiemere regionen van seksualiteit, moederlijkheid, geborgenheid en frustraties. Het was merkwaardig dat de groep geremd was en niet in staat tot een openlijk en diepgaand gesprek daarrond. Het werd in privégesprekken duidelijk dat er nog heel wat onderhuids was blijven hangen dat niet werd uitgepraat of waar men overheen glipte als over al te glad terrein. Er was ook gewoon te weinig tijd om met ieder individueel te praten en om alle dieperliggende achtergronden uit te zuiveren. Sommigen hebben ook de wens geuit ooit eens in quarantaine te gaan voor een meer groepsgerichte training rond de 'ontweken vragen', want de psychologische uitdieping ontbrak vooralsnog.

Het politiseren van het emancipatieprobleem

Gedurende de derde dag moest de groep komen tot de noodzakelijke politisering en tot het formuleren van een strategie.

Er daagde hulp op van buitenaf, gedachten en methoden werden geordend en op schema gezet en de weg werd klaarder afgebakend.

De wensen en doelstellingen die deze erg heterogeen samengestelde groep geformuleerd had moesten kans krijgen om ooit werkelijkheid te worden. Dit vraagt dat ook de vrouw aanwezig is op het vlak van de politieke beslissing. De vereiste daartoe is politisering, politieke vorming, politieke actie en organisatie.

De groep had voorlopig opvallend veel aandacht besteed aan de pedagogische, de sociale, economische en de juridische aspecten van de emancipatie. Er werd opgemerkt dat andere terreinen zoals de psychologie en de politiek bijv. praktisch geen aandacht kregen. (Nochtans waren er drie psychologen aanwezig en meerdere politici).

De politisering is de noodzakelijke voorwaarde tot het groepsoptreden van de vrouwen. Het is essentieel dat de brede massa meedenkt wil men komen tot identificatie met de voortrekkers. Pas dan zullen de vrouwen als groep bereid zijn aanwezig te zijn op het vlak van de politieke beslissing. Door het verwerven van inzicht in de persoonlijke problematiek van gezin, arbeid, vorming, gemeenschapsdeelname enz... moet zij komen tot een mentaliteitswijziging en zich collectief gaan opstellen. Pas dan wordt ze bereid tot inzet en actie op het vlak van de instellingen en in de politiek.

Er blijven nog steeds vele hinderpalen te nemen vooraleer de 'on geïnformeerde en ongeïnteresseerde vrouw zich mondig wil gdragen en heel wat structuren hebben er belang bij haar in de klassieke rol te behouden.

Toen het woordje machtsstrijd viel sprongen een aantal vrouwen op om te protesteren. De vrouw is niet vertrouwd met machtsstructuren en zij wenst geen wereld gebaseerd op macht, drukking en geweld. Zij heeft andere wapens en zal die best niet inruilen voor de slaande argumenten eigen aan de mannenwereld.

Naar een bundeling van alle vrouwen?

De groep kwam tot de conclusie dat het noodzakelijk was de vrouwen te bundelen en daartoe moet mettertijd een structuur opgezet worden. Dit werd dan ook het concrete eindpunt van de driedaagse: elkaar regelmatig terug te ontmoeten voor contact en overleg; uitwisseling van informatie en gezamenlijke deelacties. Daartoe werd er een Vlaams overlegcomité opgericht.

Men was realistisch genoeg om zich niet te ver noch te strak te engageren. Iedereen zal de achterban op de hoogte brengen en aanporren om in te spelen op de collectieve acties.

Een volledige inventaris van de problemen en actievelden, prioriteiten en strategie werden niet meer uitgepraat. De driedaagse werd splenderwijs beëindigd met het spuien van ideeën voor acties, slogans en directe communicatie.

III. Conclusies

Achteraf beschouwd kunnen wij besluiten dat het een nuttige retraite is geweest, vooral omdat de groep er in is geslaagd zich met elkaar solidair te voelen en omdat men er in slaagde de verzuilde opstelling te doorbreken en tot opbouwend groepswork te komen.

In de loop der gesprekken werd het engagement en de solidariteit als vrouw beklemtoond, maar de eigenlijke doelstelling lag voor de groep in het uitbouwen van een nieuwe democratische maatschappij. Daarom was het feminisme van deze vrouwen, met de nodige individuele accenten, niet absoluut en radikaal. Het kan immers niet strijdig zijn met het uiteindelijke doel: de klasseloze maatschappij en de gelijkwaardigheid van alle mensen.

Deze feministische opstelling van de groep doorbreekt duidelijk de verzuilde opstelling van de onderscheiden structuren en ideologieën waaruit ze komen en waartoe ze behoren. Toch blijft het de vraag of deze vrouwen bij concrete stellingname en actie de moed zullen hebben om zich gezamenlijk op te stellen en of dan niet diepere verschillen naar voren zullen komen. Of dan de nieuw verworven solidariteit niet

gaat wijken voor culturele banden binnen de traditionele opstelling. Het geplande contact zal de kans bieden tot verder strategische discussie en tot het vastleggen van prioriteiten van uit de typisch vrouwelijke kijkhoek. Een inventaris van de problemen, van de probleemgevoelige groepen en de graad van eenstemmigheid die kan bereikt worden. Deelacties moeten het optreden en politiseren naar buiten mogelijk maken.

Het blijft wenselijk dat dezelfde mensen zich in een groepstraining in internaatsverband terugvinden om dieper op de problematiek in te gaan. Dit vooral om het mogelijk te maken uit te testen of de solidariteit en de eensgezindheid die binnen de groep werden bereikt, op vaste grond werd gebouwd en om te weten hoever men kan samen gaan en wat men uiteindelijk wil.

De werkgroep Emancipatie:

*I. Daenen / R. Jolie-Mulier / L. Huyse / H. Masui
/ B. Raes / M. Van Haegendoren / M. Van Hemeldonck*